

Pradžia>Nagrinėjimas teisme>Civilinės bylos>Kurios šalies teismas kompetentingas?

Kurios šalies teismas kompetentingas?

Latvija

1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą?)

Civilinio proceso kodekse (lat. *Civilprocesa likums*) garantuojama kiekvieno fizinio ir juridinio asmens teisė kreiptis į teismą siekiant apginti savo pažeistas ar ginčijamas civilines teises ir bet kokius interesus, kurių apsauga užtikrinama įstatymu. Paprastai visi civiliniai ginčai teismuose nagrinėjami pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles. Išimtiniais atvejais ir tik tada, kai tai konkrečiai nustatyta teisės aktuose, civiliniai ginčai gali būti sprendžiami taikant kitas neteismines procedūras. Teisės aktuose numatytais atvejais teismas taip pat nagrinėja fizinių ir juridinių asmenų pareikštus ieškinius, kurie iš esmės nėra susiję su civiliniais ginčais. Tačiau visais atvejais sprendimą dėl ginčo perdavimo priima teismas arba teisėjas. Jeigu teismas arba teisėjas nustato, kad ginčas nepriklauso teismo jurisdikcijai, šiuo tikslu priimtame sprendime nurodoma įstaiga, atsakinga už tokio ginčo sprendimą.

Tačiau galioja tam tikros bendrųjų jurisdikcijos taisyklių išimty, kuriose nustatyta, kurios pakopos teismas turi nagrinėti bylą pirmąja instancija.

Nuo 2021 m. kovo 31 d. Latvijoje veikia specializuotas Ekonomikos reikalų teismas tam tikrų kategorijų civilinėms ir baudžiamosioms byloms nagrinėti.

2 Kai byla teisinga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?

Apylinkių teismai (lat. *rajona tiesa*) ir miestų teismai (*pilsētas tiesa*) civilines bylas nagrinėja pirmąja instancija. Rygos miesto Vidžemės priemiesčio teismas (lat. *Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa*) nagrinėja bylas, kurių dokumentacijoje minima valstybės paslaptis, ir bylas dėl patentų, puslaidininkių gaminių topografijos, dizaino, prekių ženklų ir geografinių nuorodų apsaugos. Apylinkės (miesto) teismo žemės registro skyrius nagrinėja prašymus dėl neginčytinų prievolių įvykdymo (lat. *bezstrīdus piespiedu izpildīšana*) ir privalomo prievolių įvykdymo įteikiant teismo pranešimą (*saištību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtība*), taip pat prašymus patvirtinti aukcionų pareiškimus (*izsoles aktu apstiprināšana*), išskyrus atvejus, kai jie tvirtinami nemokumo bylų atvejais.

2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?

Aukštesnės instancijos teismas iš esmės nenagrinėja bylų, kurių nenagrinėjo žemesnės instancijos teismas. Pirmąja instancija civilines bylas nagrinėja apylinkės (miesto) teismas arba apygardos teismas (lat. *apgabaltiesa*). Civiliniame procese bylas iš esmės nagrinėja pirmosios instancijos teismas, kuris turi jurisdikciją nagrinėti bylą atsižvelgdamas į jos rūšį, dalyką ir ginčo vietą.

2.2 Teritorinis teisingumas (byla teisinga miesto A ar miesto B teismui?)

Civilinės bylos priskiriamos nagrinėti įvairių pakopų pirmosios instancijos teismams atsižvelgiant į bylos dalyką; bylos klasifikuojamos pagal ieškinio kategoriją ir pobūdį. Tačiau net ir tuomet tos pačios pakopos teismai turi atskirą teritorinę jurisdikciją.

2.2.1 Bendroji teritorinio teisingumo taisyklė

Bendrosiose teritorinės jurisdikcijos taisyklėse nustatyta, kad ieškiny, fiziniam asmeniui turi būti pareiškiamas teisme pagal asmens deklaruotą gyvenamąją vietą (Civilinio proceso kodekso 26 straipsnis). Ieškiny, juridiniam asmeniui turi būti pareiškiamas teisme pagal juridinio asmens registruotą buveinę. Todėl tinkamas pirmosios instancijos teismas nustatomas atsižvelgiant į ieškinio dalyką ir taisykles, kuriomis reglamentuojama teritorinė jurisdikcija.

2.2.2 Bendrosios taisyklės išimty

Civilinio proceso kodekse taip pat nustatytos teritorinės jurisdikcijos civilinėse bylose taisyklių išimty, kurias taikant ieškovas ieškinį gali pareikšti pagal bendrąsias teritorinės jurisdikcijos taisykles (t. y. kreiptis į atsakovo deklaruotos gyvenamosios vietos arba registruotos buveinės vietos teismą) arba kitame tokios pat pakopos pirmosios instancijos teisme, kuris teisės aktuose nurodomas kaip alternatyvus teismas.

2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?

Ieškiny, atsakovui, kuris neturi deklaruotos gyvenamosios vietos, pareiškiamas teisme, kuris nustatomas pagal atsakovo faktinę gyvenamąją vietą. Jeigu atsakovo faktinė gyvenamoji vieta nežinoma arba jeigu jis neturi nuolatinės gyvenamosios vietos Latvijoje, ieškiny, pareiškiamas teisme pagal kokio nors atsakovo priklausancio nekilnojamojo turto buvimo vietą arba paskutinę žinomą atsakovo gyvenamąją vietą.

Tam tikrais teisės aktuose nustatytais atvejais ieškovui suteikiamos tam tikros teisės nuspręsti, ar jis nori ieškinį pareikšti teisme, kuris nustatomas pagal atsakovo deklaruotą gyvenamąją vietą ar registruotą buveinę, ar kitame teisme.

2.2.2.2 Kada turiu kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?

Taisyklės, kuriomis reglamentuojama jurisdikcija ieškovo pasirinkimu, nustatytos Civilinio proceso kodekso 28 straipsnyje, kuriame pateikiamas išsamus bylų rūšių ir alternatyvių teismų, kuriuose galima pareikšti ieškinį, sąrašas:

ieškiny, susijęs su juridinio asmens patronuojamosios įmonės arba atstovybės veikla, taip pat gali būti pareiškiamas patronuojamosios įmonės arba atstovybės registruotos buveinės vietos teisme;

ieškiny, dėl vaikų arba tėvų išlaikymo išieškojimo arba tėvystės nustatymo taip pat gali būti pareiškiamas ieškovo deklaruotos gyvenamosios vietos teisme;

ieškiny, dėl kūno sužalojimo (Civilinio kodekso (*Civillikums*) 1635 straipsnis ir 2347–2353 straipsniai) taip pat gali būti pareiškiamas ieškovo deklaruotos gyvenamosios vietos teisme arba vietos, kurioje asmuo buvo sužalotas, teisme;

ieškiny, dėl sugadinto fizinio arba juridinio asmens turto taip pat gali būti pareiškiamas vietos, kurioje padaryta žala, teisme;

ieškiny, susijęs su nuosavybės atgavimu arba tokios nuosavybės vertės kompensavimu, taip pat gali būti pareiškiamas ieškovo deklaruotos gyvenamosios vietos teisme;

ieškiniai dėl jūrinių ginčų taip pat gali būti pareiškiami vietos, kurioje buvo areštuotas atsakovui priklausantis laivas, teisme;

ieškiny keliems atsakovams, kurie gyvena arba kurių buveinės yra skirtingose vietose, gali būti pareiškiamas vieno iš atsakovų gyvenamosios arba registruotos buveinės vietos teisme;

ieškiny dėl santuokos nutraukimo arba pripažinimo negaliojančia gali būti pareiškiamas ieškovo pasirinktame teisme arba ieškovo deklaruotos gyvenamosios vietos teisme, o jeigu tokios vietos nėra – ieškovo faktinės gyvenamosios vietos teisme, jeigu:

kartu su ieškovu gyvena nepilnamečiai;

santuoka, kurią norima nutraukti, sudaryta su asmeniu, kuris atlieka laisvės atėmimo bausmę;

santuoka, kurią norima nutraukti, sudaryta su asmeniu, kurio gyvenamoji vieta nedeklaruota, nežinoma arba kuris gyvena užsienyje;

ieškinsys dėl darbo santykių taip pat gali būti pareiškiamas ieškovo deklaruotos gyvenamosios arba darbo vietos teisme.

Jeigu pirmiau išvardytose bylose ieškovas neturi deklaruotos gyvenamosios vietos, ieškinsys gali būti pareiškiamas ieškovo faktinės gyvenamosios vietos teisme.

Civilinėse bylose taip pat taikomos išimtinės jurisdikcijos taisyklės, kurios yra viršesnės ne tik už bendrąsias teritorinės jurisdikcijos taisykles, bet ir už taisykles, kuriomis reglamentuojama visų kitų formų teritorinė jurisdikcija. Toliau išvardytose bylose jurisdikcija nustatoma pagal ieškinio rūšį.

Ieškinsys, susijęs su nuosavybės teisėmis ir visomis kitomis nekilnojamojo turto ar jo priklausinių turčinėmis teisėmis, arba ieškinsys dėl tokių teisių registracijos žemės registre arba išbraukimo iš registro ir turto pašalinimo iš apžiūros akto turi būti pareiškiamas turto buvimo vietos teisme.

Kai ieškinsys pareiškiamas dėl mirusio asmens palikimo, o patvirtintų arba palikimą priėmusių įpėdinių nėra, jurisdikcija priklauso mirusio asmens deklaruotos gyvenamosios vietos arba faktinės gyvenamosios vietos teismui, tačiau jeigu mirusio asmens deklaruota gyvenamoji vieta arba faktinė gyvenamoji vieta nėra Latvijoje arba ji nežinoma, jurisdikcija priklauso paveldimo turto arba jo dalies buvimo vietos teismui.

Išimtinės jurisdikcijos taisyklės gali būti nustatytos ir kituose teisės aktuose.

Toliau išvardytos nuostatos taip pat taikomos byloms, kurios nagrinėjamos pagal specialias teismines procedūras.

Prašymas patvirtinti įvaikinimą turi būti pateikiamas įvaikinančio asmens deklaruotos gyvenamosios vietos teismui arba, jeigu tokios vietos nėra, įvaikinančio asmens faktinės gyvenamosios vietos teismui; prašymas pripažinti įvaikinimą negaliojančiu turi būti pateikiamas pareiškėjo deklaruotos gyvenamosios vietos teismui arba, jeigu tokios vietos nėra, pareiškėjo faktinės gyvenamosios vietos teismui.

Užsieniečio arba užsienyje gyvenančio asmens prašymas patvirtinti įvaikinimą turi būti pateikiamas įvaikinamo asmens deklaruotos gyvenamosios vietos teismui, tačiau jeigu įvaikinamas asmuo gyvena ne šeimoje, o globos institucijoje, prašymas turi būti pateikiamas globos institucijos vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 259 straipsnio 2 dalis).

Prašymas apriboti asmens veiksnumą dėl jo psichikos ligos arba kito sveikatos sutrikimo turi būti pateikiamas tokio asmens deklaruotos gyvenamosios vietos teismui arba, jeigu tokios vietos nėra, tokio asmens faktinės gyvenamosios vietos teismui; jeigu asmeniui buvo paskirtas gydymas ligoninėje, prašymas turi būti pateikiamas ligoninės buvimo vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 264 straipsnis).

Prašymas apriboti asmens veiksnumą ir nustatyti jo globą dėl amoralaus gyvenimo būdo ar išlaidumo arba piktnaudžiavimo alkoholiu ar kitomis psichotropinėmis medžiagomis turi būti pateikiamas asmens deklaruotos gyvenamosios vietos teismui arba, jeigu tokios vietos nėra, tokio asmens faktinės gyvenamosios vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 271 straipsnis).

Bylas dėl nežinia kur esančiam arba dingusiam asmeniui priklausančio turto administravimo turi nagrinėti tokio asmens paskutinės žinomos gyvenamosios vietos teismas (Civilinio proceso kodekso 278 straipsnis).

Prašymas paskelbti dingusį asmenį mirusiu turi būti pateikiamas tokio asmens paskutinės gyvenamosios vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 282 straipsnis).

Prašymas nustatyti teisinius faktus turi būti pateikiamas pareiškėjo deklaruotos gyvenamosios vietos teismui arba, jeigu tokios vietos nėra, pareiškėjo faktinės gyvenamosios vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 290 straipsnis).

Prašymas panaikinti teises į nekilnojamąjį turtą turi būti pateikiamas turto buvimo vietos teismui; prašymas panaikinti bet kurią kitą teisę turi būti pateikiamas pareiškėjo deklaruotos gyvenamosios vietos teismui arba, jeigu tokios vietos nėra, pareiškėjo faktinės gyvenamosios vietos teismui, arba, jeigu pareiškėjas yra juridinis asmuo, juridinio asmens registruotos buveinės vietos teismui, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip (Civilinio proceso kodekso 294 straipsnio 2 dalis).

Prašymas pripažinti negaliojančiu pamestą, pavogtą arba sunaikintą dokumentą ir atkurti su tokiu dokumentu susijusias teises turi būti pateikiamas dokumente nurodytos mokėjimo vietos teismui arba, jeigu mokėjimo vieta nežinoma, skolininko deklaruotos gyvenamosios vietos teismui, arba, jeigu tokios vietos nėra, skolininko faktinės gyvenamosios vietos teismui, o jeigu skolininkas yra juridinis asmuo – juridinio asmens registruotos buveinės vietos teismui; jeigu nežinoma ir skolininko faktinė buvimo arba registruotos buveinės vieta, prašymas turi būti pateikiamas dokumento išdavimo vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 299 straipsnis).

Prašymas išpirkti nekilnojamąjį turtą turi būti pateikiamas nekilnojamojo turto buvimo vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 336 straipsnis).

Teismas išnagrinėja bylą dėl teisinės apsaugos proceso remdamasis skolininko teisiniu adresu, kuris skolininko atžvilgiu buvo užregistruotas ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki pareiškimo pateikimo teismui (Civilinio proceso kodekso 3411 straipsnis).

Pagal skolininko, kreditoriaus arba daugumos kreditorių, kaip nurodyta Nemokumo įstatymo (lat. *Maksātnespējas likums*) 42 straipsnio 3 dalyje, prašymą iškeltą bylą dėl juridinio asmens nemokumo proceso teismas nagrinėja pagal skolininko teisinį adresą, kuris skolininko atžvilgiu buvo užregistruotas ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki pareiškimo pateikimo teismui. Kai keliama bankroto byla, kaip nustatyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 3 straipsnio 1 dalyje, ieškinį nagrinėja skolininko pagrindinių turtinių interesų vietos teismas, tačiau kai iškeliama to paties reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nurodyta bankroto byla, ieškinį nagrinėja skolininko įmonės (kaip nurodyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 2 straipsnio h punkte) buvimo vietos teismas (Civilinio proceso kodekso 3631 straipsnis).

Fizinio asmens bankroto bylą to asmens prašymu nagrinėja skolininko deklaruotos gyvenamosios vietos, kuri skolininko atžvilgiu buvo užregistruota ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki pareiškimo teismui pateikimo, teismas, o tokios vietos nesant – skolininko faktinės gyvenamosios vietos teismas. Kai keliama bankroto byla, kaip nustatyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 3 straipsnio 1 dalyje, bylą nagrinėja skolininko pagrindinių turtinių interesų vietos teismas, tačiau kai iškeliama to paties reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nurodyta bankroto byla, ją nagrinėja skolininko įmonės (kaip nurodyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 2 straipsnio h punkte) buvimo vietos teismas (Civilinio proceso kodekso 36322 straipsnis).

Bylas dėl kredito įstaigų bankroto arba likvidavimo turi nagrinėti kredito įstaigos registruotos buveinės vietos teismas (Civilinio proceso kodekso 364 straipsnis).

Darbdavys gali pateikti prašymą paskelbti streiką arba pranešimą apie streiką neteisėtu Streikų įstatyme (lat. *Streiku likums*) nustatyta tvarka ir pagrindais. Prašymas paskelbti streiką arba pranešimą apie streiką neteisėtu turi būti teikiamas vietos, kurioje turi įvykti streikas, teismui (Civilinio proceso kodekso 390 straipsnis).

Darbuotojų atstovai gali pateikti prašymą paskelbti lokautą arba pranešimą apie lokautą neteisėtu Darbo ginčų įstatyme (lat. *Darba strīdu likums*) nustatyta tvarka ir pagrindais. Prašymas paskelbti lokautą arba pranešimą apie lokautą neteisėtu turi būti teikiamas vietos, kurioje turi įvykti lokautas, teismui (Civilinio proceso kodekso 394.1 straipsnis).

Bylos, susijusios su neginčijamų prievolių įvykdymu (lat. *saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana*):

prašymai savanoriškai parduoti nekilnojamąjį turtą iš varžytinių teisme turi būti pateikiami apylinkės (miesto), kurioje yra nekilnojamasis turtas, teismui (Civilinio proceso kodekso 395 straipsnis);

prašymai dėl neginčytinų prievolių, susijusių su piniginiiais mokėjimais arba kilnojamojo turto grąžinimu, įvykdymo arba prašymai dėl neginčytinų prievolių, susijusių su sutartimis, kurių vykdymas užtikrinamas komerciniu užstatu, įvykdymo turi būti pateikiami skolininko deklaruotos gyvenamosios vietos apylinkės (miesto) teismui arba, jeigu tokios vietos nėra, skolininko faktinės gyvenamosios vietos teismui (Civilinio proceso kodekso 403(1) straipsnis).

prašymai dėl neginčytinų prievolių įvykdymo pagal nekilnojamojo turto įkeitimo dokumentus arba esant pareigai atlaisvinti ar grąžinti išperkamosios nuomos būdu įgytą arba išsinuomotą nekilnojamąjį turtą turi būti pateikiami nekilnojamojo turto buvimo vietos apylinkės (miesto) teismo žemės registro skyriui. Jeigu prievolės vykdymas užtikrinamas įkeičiant keletą nekilnojamojo turto objektų, o prašymą turėtų nagrinėti skirtingų apylinkės (miesto) teismų žemės registro skyriai, tuomet prašymą pareiškėjo pasirinkimu turi nagrinėti vieno iš nekilnojamojo turto objektų buvimo vietos apylinkės (miesto) teismo žemės registro skyrius (Civilinio proceso kodekso 403(2) straipsnis)

prašymai dėl neginčytinų prievolių įvykdymo esant laivo hipotekai turi būti pateikiami apylinkės (miesto), kurioje (kuriame) įregistruota laivo hipoteka, teismo žemės registro skyriui (Civilinio proceso kodekso 403 straipsnio 3 dalis).

Bylos, susijusios su prievolių įvykdymu įteikiant teismo pranešimą (lat. *saistību piespiedu izpildīšana brīdinājuma kārtībā*):

prašymas dėl prievolių vykdymo įteikiant teismo pranešimą pateikiamas skolininko deklaruotos gyvenamosios vietos arba, jeigu tokios vietos nėra, skolininko faktinės gyvenamosios vietos arba registruotos buveinės apylinkės (miesto) teismo žemės registro skyriui (Civilinio proceso kodekso 406.2 straipsnis)

2.2.2.3 Ar šalis gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?

Taip, tokia galimybė yra: Latvijos teisės aktuose numatyta galimybė šalims susitarti dėl teritorinę jurisdikciją turinčio teismo pasirinkimo. Sudarydamos sutartį šalys gali nurodyti konkretų pirmosios instancijos teismą, kuriame bus sprendžiami visi ateityje dėl sutarties arba jos sąlygų įvykdymo kilsiantys ginčai. Tačiau šalys negali pakeisti pagal bylos dalyką nustatytos jurisdikcijos, t. y. pakopos, kurios teismui priklauso nagrinėti bylą pirmąja instancija (Civilinio proceso kodekso 25 straipsnis); šalys taip pat negali pakeisti išimtinės jurisdikcijos (Civilinio proceso kodekso 29 straipsnis). Susitarimui dėl jurisdikcijos taikomi du apribojimai:

jurisdikcija gali būti pasirenkama tik sutartiniais ginčams spręsti;

susitarimas, kuriuo nustatoma teritorinė jurisdikcija, turi būti pasiektas sutarties sudarymo metu ir turi būti nurodomas konkretus pirmosios instancijos teismas, nagrinėsiantis galimą ginčą.

3 Kai byla teisinga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

Pagal Latvijos teisės aktus bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja civilines ir baudžiamąsias bylas. Latvijoje nėra specializuotų teismų, pavyzdžiui, šeimos teismų, arba teisėjų, kurie specializuojasi spręsti konkrečius teisinius klausimus, kaip yra kitose valstybėse.

Kaip jau minėta, civilines bylas iš esmės nagrinėja pirmosios instancijos teismas, o aukštesnės instancijos teismas šių bylų negali nagrinėti, kol jų neišnagrinėjo žemesnės instancijos teismas. Pirmąja instancija civilines bylas nagrinėja apylinkės (miesto) teismas, kurio jurisdikcijai priklauso byla.

Paprastai visi civiliniai ginčai priklauso teismų jurisdikcijai ir teismai juos nagrinėja pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles.

Paskutinis naujinimas: 27/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.